

4. Проблемы интеграции Крыма в состав России, 1783–1825 / ред. Н. И. Храпунов, Д. В. Конкин. – Севастополь: Альбатрос, 2017. – 424 с.
5. Радзюк, А. Беларускія землі вачыма іншаземцаў у першай палове XIX ст. / А. Радзюк // ARCHE. – 2014. – № 1–2. – С. 15–36.
6. Себаг-Монтефиоре, С. Потемкин / С. Себаг-Монтефиоре; пер. с англ. Н. Сперанская, С. Панов. – М.: Вагриус, 2003. – 560 с.
7. Храпунов, Н. И. Крымские древности глазами Эдварда-Даньела Кларка: от археологии к идеологии / Н. И. Храпунов // Известия Уральского федерального университета. Сер. 2: Гуманитарные науки. – 2016. – Т. 18. – № 3. – С. 116–132.
8. Храпунов, Н. И. Маттью Гатри и его «путешествие» в историю Крыма / Н. И. Храпунов, Н. В. Гинькут // Известия Уральского федерального университета. Сер. 2: Гуманитарные науки. – 2015. – № 4. – С. 157–170.
9. Clarke, E. D. Travels in Various Countries of Europe, Asia, and Africa. Pt. 1: Russia, Tahtary, and Turkey / E. D. Clarke. – 4th ed. – Vol. 2. – London: T. Cadell and W. Davies, 1817. – 524 p.
10. Gazley, J. G. The Reverend Arthur Young, 1769–1827: Traveller in Russia and Farmer in the Crimea / J. G. Gazley // Bulletin of the John Rylands Library. – 1955–1956. – Vol. 38. – P. 360–405.
11. Holderness, M. Journey from Riga to the Crimea, with Some Account of the Colonists of New Russia / M. Holderness. – 2nd ed. – London: Sherwood, Gilbert, and Piper, 1827. – 316 p.
12. Letters From the Right Honorable Lady Craven, to His Serene Highness the Margrave of Anspach, during Her Travels through France, Germany, and Russia in 1785 and 1786. – 2nd ed. – London: A. J. Valpy, 1814. – 316 p.
13. Otter, W. The Life and Remains of Edward Daniel Clarke, Professor of Mineralogy in the University of Cambridge / W. Otter. – New York: J. & J. Harper, 1827. – 528 p.
14. Parkinson, J. A Tour of Russia, Siberia and the Crimea. 1792–1794 / J. Parkinson; ed. W. Collier. – London: Frank Cass, 1971. – 280 p.
15. Pepys, H. The Remains of the Late Viscount Royston, with a Memoir of His Life / H. Pepys. – London: John Murray, 1838. – 332 p.
16. Sasse, G. The Crimea Question: Identity, Transition, and Conflict / G. Sasse. – Cambridge (Massachusetts): Harvard University Press, 2007. – 400 p.
17. The Life of Reginald Heber, D. D., Lord Bishop of Calcutta. – New York: Protestant Episcopal Press, 1830. – Vol. I. – 638 p.

Дата поступления: 24.08.2018.

Сцебурака А. М.
Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Мінск

Stseburaka A.
National library of Belarus, Minsk

УДК 930(476)(092)

НЕРАЗБУРАНАЯ ЛЕГЕНДА: ФРАНЦУЗСКИ СЛЕД ТЕАДОРА НАРБУТА

UNBREAKABLE LEGEND: FRENCH TRACE OF TEODOR NARBUTT

Артыкул прысвечаны таямніцы біяграфіі Тэадора Нарбута ў 1812 годзе і яго творчай спадчыне (тапаграфічнаму плану горада Вільна).

Ключавыя словы: Тэадор Нарбут; вайна 1812 года; бібліятэка Нарбута; творчая спадчына Нарбута.

The article is dedicated to the mystery of Teodor Narbutt's biography in 1812 and his creative heritage (Vilnius topographic plan).

Keywords: Teodor Narbutt; the war of 1812; Narbutt's library; the creative heritage of Narbutt.

Тэадор Яўхімавіч Нарбут (1784–1864) – адзін з найбольш заўважных дзеячаў беларускай гістарычнай навукі першай паловы XIX стагоддзя. Ён пакінуў значны след у археалогіі, археаграфіі, фалькларыстыцы і музейнай справе. Аднак яго навуковы ўнёсак, на жаль, нельга назваць без-

дакорным. Апаненты небеспадстаўна папракалі Нарбута ў фальсіфікацыях і вельмі вольным выкарыстанні гістарычных фактаў. Тым не менш, забываць гэту выбітную постаць першай паловы XIX стагоддзя было б злачынамствам. Дзень нараджэння Тэадора, які па старым стылі прыпадае

на 28 кастрычніка (ці на 8 лістапада па новым стылі) 1784 года ў чарговы раз падштурхоўвае нас да рэфлексіі аб яго творчай спадчыне і таямніцах біяграфіі. А наступны, 2019, год наогул мусіць прайсці пад знакам Нарбута, бо спаўняецца 235 гадоў з дня яго нараджэння.

У біяграфіі, як і ў творчай спадчыне Тэадора Нарбута, шмат неверагодных і часам фантастычных дэталей. Чаго толькі варта адна гісторыя са знаходкай і публікацыяй «Баркулабаўскага летапісу».

Але аўтара артыкула заўжды інтрыгаваў эпізод яго знікнення ў 1812 годзе. Здзіўляла, што біяграфія настолькі папулярнай асобы фактычна мае белую пляму ў такі вышэйшы год для лёсу Радзімы. Дык што рабіў Нарбут у 1812 годзе? Неаспрэчны факт, што ён кінуў вайсковую кар’еру і выйшаў у адстаўку напярэдадні вайны ў чыне штабс-капітана расійскага войска. За час службы ён паспеў узяць удзел у некалькіх канфліктах: расейска-пруска-французскай вайне 1806–1807 гадоў і расейска-шведскай вайне 1808–1809 гадоў. 3-за профілю сваёй адукацыі ён служыў у інжынерных войсках, бо яшчэ ў часы студэнцтва спасцігаў тонкасці картаграфіі ў Галоўнай Віленскай школе і ў кадэцкім корпусе ў Санкт-Пецярбургу.

Што было далей? Алесь Ненадавец у біяграфіі Нарбута (серыя «100 выдатных дзеячаў», 2014) асцярожна абыходзіць гэта пытанне, намякаючы на прафранцузскія настроі Тэадора: «Зразумела, сказаліся раны, кантузія, хваробы, але нельга забывацца і пра тое, што Т. Нарбут чакаў ад хуткай вайны не перамогі рускіх войскаў, а здзяйснення абяцанняў Напалеона, паводле якіх тэрыторыя сучаснай Беларусі павінна была вярнуцца ў межы Рэчы Паспалітай да першага падзелу ў 1772 годзе» [1]. У іншай біяграфіі Нарбута, якая належыць Кастусю Тарасаву, чытаем больш інтрыгуючую версію, дакладней – версіі.

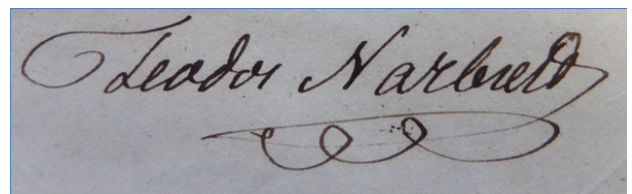
Прынамсі прапаноўваецца тры магчымых сцэнарыя падзей. Першы прадугледжваў, што Нарбут ціха перабыў лета-восень 1812 года ў сваім маёнтку Шаўры на Лідчыне. Другі, больш цікавы, накіроўваў Тэадора зноў на службу ў расейскую армію. («...Вайну 1812 года ён сустрэў у Вільні, знаходзячыся пры двары імператара Аляксандра, і быццам бы ўдзельнічаў у вайне з Напалеонам у шэрагах расійскай арміі і нават атрымаў за гэта медаль. У якой арміі, у якім палку якой дывізіі ці пры якім штабе – невядома»). Апошняя, трэцяя, версія найбольш шматобяцальная. Паводле яе Нарбут далучыўся да французскага Вялікага Войска ў Вільні і служыў перакладчыкам пры штабе генерала Жана-Клода Маро (1755–1828). Пасля паразы Банапарта Нарбут не эміграваў, а застаўся дома нелегальна, па-

куль не дачакаўся амністыі ў 1815 годзе [2, с. 88]. Адназначны адказ пра 1812 год у жыцці Нарбута мог бы даць сам герой, але ён, на жаль, ніколі не выказваўся на гэту тэму адназначна і дэталёва.

Сапраўды, тры вышэйагучаныя версіі ўвесь час перадрукоўваюцца і множацца ў польска-, беларуска- і рускамоўных крыніцах. Верагоднасць удзелу Нарбута ў вайне на баку Напалеона не пацвярджаецца дакументальна. Канешне, французы маглі мець вялікую цікаўнасць да ваеннага інжынера, які ў свой час праектаваў і, адпаведна, ведаў усё пра Бабруйскую крэпасць, бо быў адным з аўтараў праекта гэтай фартэцыі, за што нават быў ўзнагароджаны ордэнам св. Ганны [3, с. 88]. А яе падчас вайны трымалі ў аблозе і не маглі ўзяць атрады польскага генерала Яна Дамброўскага. Патрыятычныя матывы таксама маглі падштурхнуць Нарбута да актыўных захадаў у 1812 годзе (прыгадаем яго пазіцыю падчас паўстанняў 1830–1831 і 1863–1864 гадоў).

Летась аўтар паспрабаваў знайсці адказ пра дэталі 1812 года ў жыцці Нарбута падчас працы ў Ваенным архіве, а пасля і ў Нацыянальным архіве Францыі. Шанец адшукаць згадку пра чальца штаба французскага генерала быў сапраўды даволі вялікі, бо справаводства ў напалеонаўскім войску працавала дакладна, як механізм гадзінніка. Ды марна, пошук Нарбута ў атачэнні генерала Маро не даў выніку. Безумоўна, гэта не абвяргае дадзеную гіпотэзу, бо ў архіўных пошуках нельга спадзявацца на хуткі вынік.

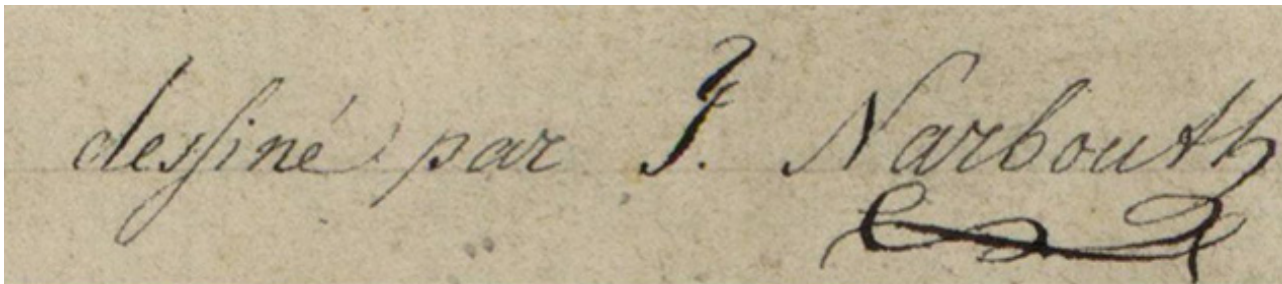
Нечаканым французскім следам Нарбута стаў план Вільні ў картаграфічнай калекцыі Нацыянальнай бібліятэкі Францыі («Plantopographique de Vilna») [4]. На карысць аўтарства Тэадора Нарбута сведчыць попіс «намалявана Т. Нарбутам» («dessiné par T. Narbouth»). Каб упэўніцца ў аўтарстве плана Вільні, варта параўнаць гэты подпіс (малюнак 1) з аўтографам на кнізе, што захоўваецца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі (малюнак 2). Розніца ў напісанні прозвішча палягае ў французскай перадачы гучання слова. Але вось напісанне і нахіл літар і, галоўнае, вензель красаму ў сведчаць пра руку аднаго чалавека.

Мал. 1. Аўтограф Т. Нарбута.

Размешчаны на Тапаграфічным плане Вільні (Plantopographique de Vilna).

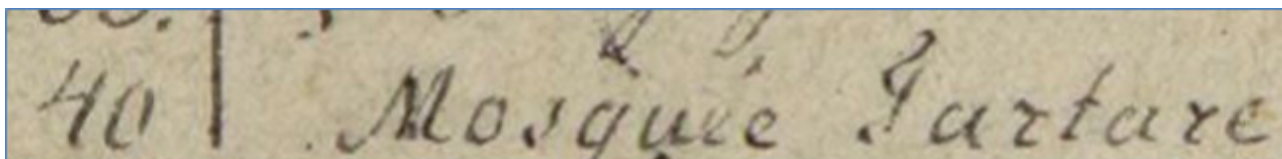
Крыніца: Картаграфічная калекцыя Нацыянальнай бібліятэкі Францыі («Plantopographique de Vilna» (GED-1803))

Мал. 2. Аўтограф Т. Нарбута.

Размешчаны на Тапаграфічным плане Вільні (Plantopographique de Vilna).

Крыніца: Картаграфічная калекцыя Нацыянальнай бібліятэкі Францыі («Plantopographique de Vilna» (GED-1803))

Мал. 3. Подпіс з № 40 легенды Тапаграфічнага плана Вільні – «mosquétartare» («мячэць татарская»).

Крыніца: Картаграфічная калекцыя Нацыянальнай бібліятэкі Францыі («Plantopographique de Vilna» (GED-1803))

Пры апісанні плана Вільні ў каталозе французскай бібліятэкі была дапушчана памылка з-за асаблівасці почырку Нарбута. Замест Т – Т. Нарбут – ён праходзіць як І. Нарбут. Аднак бяспрэчна, што Нарбут так спецыфічна пісаў літару «Т» (для гэтага параўнайце подпіс з № 40 легенды «mosquétartare» «мячэць татарская») на малюнку 3.

Іншая справа, што наяўнасць у французскім кнігазборы плана Вільні не з'яўляецца доказам яго ўдзелу ў вайне. Было безліч іншых магчымасцяў для з'яўлення малюнка ў Парыжы. Тым не менш, план Вільні рукі нашага вядомага інжынера і гісторыка варты пільнай увагі даследчыкаў. Нагадаем, што Т. Нарбут паводле ваеннай адукацыі быў інжынерам-фартыфікатарам.

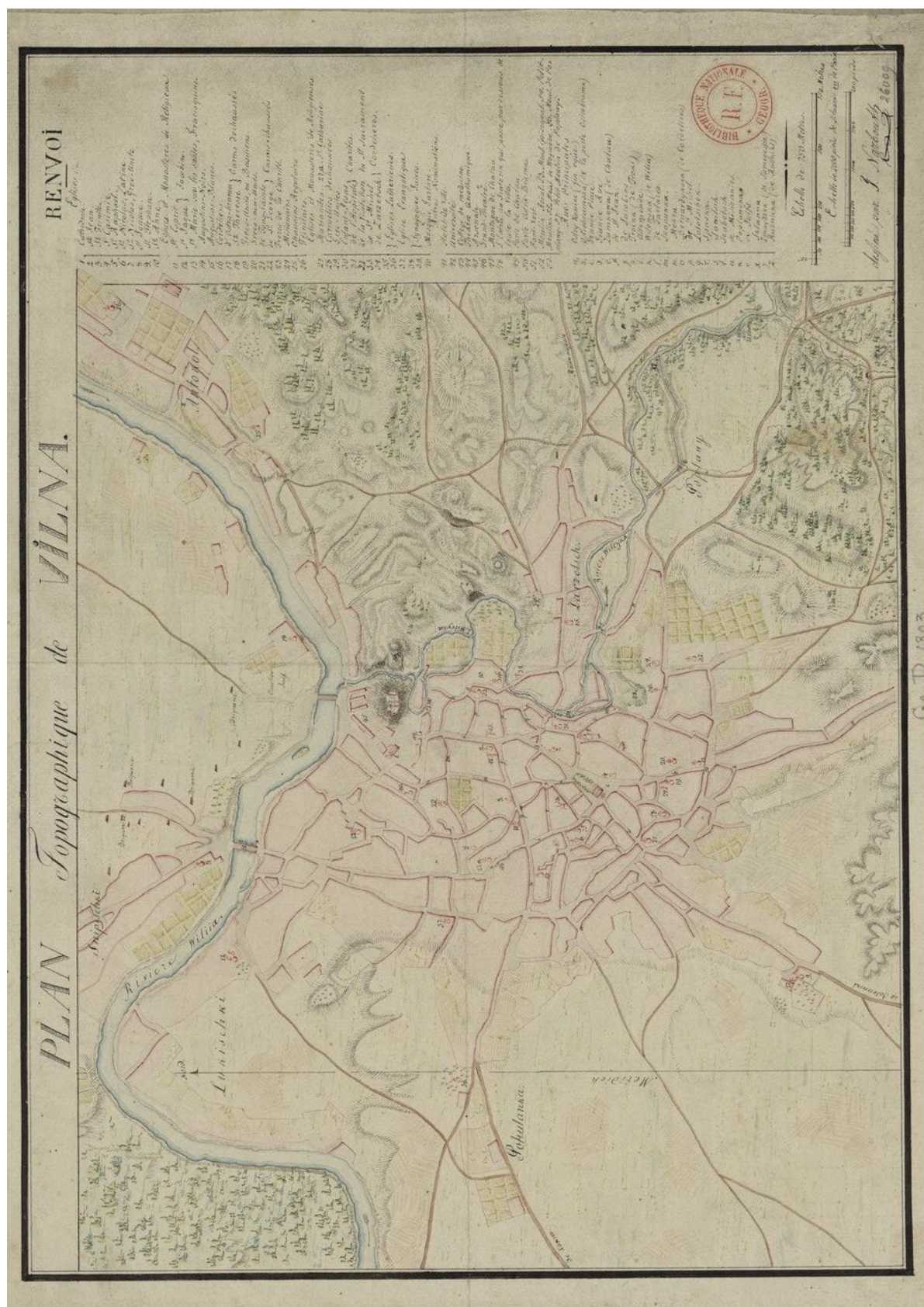
Тапаграфічны план Вільні (малюнак 4) – гэта даволі вялікі па памеры твор (45 на 32 см), выкананы тушшу і фарбамі. Ён не датаваны (GED-1803 – гэта шыфр дакумента, а не дата стварэння). Аўтар плана пазначае ўсе храмы, значныя грамадскія будынкi і галоўныя вуліцы Вільні. Таксама на схеме адлюстравана знаходжанне млыноў і цагельняў, што схіляе да думкі аб магчымых практычных мэтах стварэння плана.

Усё ж як можна датаваць гэты план Вільні (малюнак 4)? Дзякуючы некаторым аб'ектам і іх дыслакацыі можна прыблізна назваць час яго стварэння. У прыватнасці, у «№ 44 Анатамічны тэатр» пазначаны ў квартале каля р. Вілейкі – у адным з найстаражытнейшых храмаў Вільні – праваслаўным Прачысценскім саборы. Пераабсталяванне сакральнага будынку пачалося з 1808 года, калі яго выкупіў Віленскі ўніверсітэт, а яго рэканструкцыя на працягу трох год займаўся архітэктар Міхаіл Шульц. А ў 1815–1841 гадах

тут ужо працаваў анатамічны тэатр з аўдыторыямі ды кнігазборам. На плане ёсць яшчэ шэраг падказак (Віленскі ўніверсітэт, уніяцкая царква св. Мікалая і інш.), якія не дазваляюць датаваць план Нарбута пазней за другую палову 1830-х гадоў). Адпаведна, гэты дакумент можна смела лічыць жывой ілюстрацыяй для Вільні легендарных часоў філаматыў і філарэтаў, Вільні, па якой блукаў яшчэ студэнтам Адам Міцкевіч.

Але Нарбут не быў бы самім сабой, калі б на гэтым плане не пакінуў знак пра сваю любоў да паданняў! Пад № 48 на легендзе да мапы (малюнак 5) пазначаны «Уваход у падземны ход (падзямелле), які перасякае пад зямлёй увесь горад» (малюнак 6). Побач з № 30 – «Дзіцятка Езус». Забягаючы наперад, скажам, што там сёння сапраўды існуе тунэль даўжынёй каля 150 метраў, які быў змураваны ў XVI ст. як сакрэтны схрон.

Звесткі пра таямнічыя сутарэнні можна адшукаць у шматлікіх крыніцах. Напрыклад, Адам Кіркор пра іх пісаў наступнае: «Вільно одно из древнейших поселений в этом крае. ... в начале XIV столетия Вильно могло быть небольшим литовским поселением и имело деревянное укрепление, по мнению историков, на том месте, где ныне богоугодное заведение Иисус Младенец, с подземным ходом, коего следы доселе сохранились» [5, с. 44]. Верагодна, спасылка на меркаванне іншых гісторыкаў нас накіроўвае як раз да самага Тэадора Нарбута. У першым томе яго славутага твора «Гісторыі літоўскага народа» (1835) сустракаецца дастаткова разгорнуты нарыс пра сутарэнні ў Вільні: «У Вільні на плацы, што сёння ўваходзіць у манастыр Дзіцятка Езус, побач са сцяной былога гарадской муру, заўваж-

Мал. 4. Plantorographe de Vilna (Тапаграфічны план Вільні). Аўтар – Т. Нарбут. Пра аўтарства Т. Нарбута сведчыць подпіс: «dessiné par T. Narbouth» («намалювана Т. Нарбутом»). Крыніца: Картаграфічная калекцыя Нацыянальнай бібліятэкі Францыі («Plantorographie de Vilna» (GED-1803))

Мал. 5. Фрагмент Тапаграфічнага плана Вільні.
Будынак № 48 – Уваход у сутарэнні.

Крыніца: Картаграфічная калекцыя Нацыянальнай бібліятэкі Францыі («Plantopographique de Vilna» (GED-1803))

ныя зараз сляды былой крэпасці, альбо асобнага замку, якія раней Бакштай называлі. Пад усёй гэтай гарой знаходзяцца прасторныя падземныя хады, з вельмі трывалага цаглянага мура, з залямі, фрамугамі, нішамі, якія цягнуцца з рознымі паваротамі, кажуць, канец якіх невядомы да гэтага часу. Гэтыя хады злучаліся з невялікай таёмнай бажніцай, якая месцілася ў той Бакшце» [6]. Нарбут дадае, што паміж Вільняй і Трокамі ў даўнейшыя часы быў падземны ход, якім карысталіся месцічы. Па яго словах, гэты ход пачынаўся ў Трокскім замку і выходзіў у Вільні, рыхтык у кляштары Дзіцятка Езус. «Пакінем наступным пакаленням даследчыкаў старажытнасцяў краю вывучэнне гэтых падзямелляў...», – падсумоўваў Нарбут. Адзначым, што ўдзячныя нашчадкі не забылі пра паданні гэтага кутка былой сталіцы ВКЛ. Сёння пра таямнічыя сутарэнні пад Бакштай і пра драпежнага васіліска з-пад той гары з вялікай ахвотай распавядаюць турыстычныя гіды падчас экскурсіі...

Такім чынам, план Вільні рукі Тэадора Нарбута – гэта не проста падрабязны і дасканалы тапаграфічны твор, але яшчэ і працяг яго бачання

гісторыі нашай старажытнай сталіцы, ілюстрацыя да яго літаратурна-гістарычнай спадчыны.

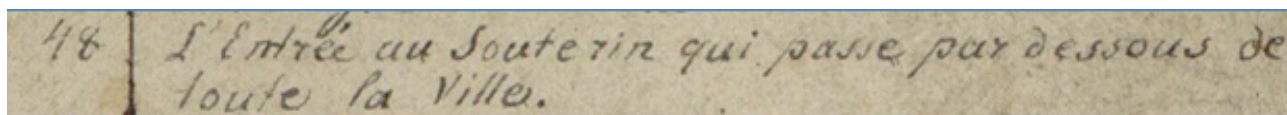
Як вядома, Нарбут валодаў дзевяццю мовамі, таму і план Вільні з каментарамі па-французску ён выканаў уласнаручна. Застаецца адкрытым пытанне, чаму спатрэбілася яго рабіць на гэтай мове? Для каго? Больш лагічным быў бы польскі тэкст, калі б ён быў разлічаны для ілюстрацыі яго кнігі. Або рускамоўны варыянт у выпадку стварэння плана для патрэб расейскай арміі (яшчэ да выхаду Тэадора ў адстаўку). Але раптам версія Кастуся Тарасавы слушная і Т. Нарбут рабіў французскамоўны варыянт плана Вільні для генерала Маро? Пытанне пакуль застаецца адкрытым і скіроўвае нашу ўвагу на французскі след.

Аўтограф Т. Нарбута на кнізе «Хроніка літоўская» – з калекцыі галоўнага кнігазбору Беларусі (шыфр захавання – 096/13438). Яго каштоўнасць цяжка пераацаніць. Па-першае, таму што сама бібліятэка Т. Нарбута была разрабаваная пасля паўстанні 1863–1864 гадоў; па-другое, адрасат аўтографа – той самы славуты заснавальнік Віленскага музея старажытнасцяў Яўстах Тышкевіч [7; 8, с. 104]: «Ягамосці графу Яўстаху Тышкевічу, маршалку павету Барысаўскага², чальцу Дацкага таварыства даследчыкаў старажытнасцяў.³ Знаўцу і аматару краёвых старажытнасцяў, аддаючы даніну павагі і пашаны, ахвяраваў гэтую Хроніку. Тэадор Нарбут. 1 лютага 1846. Шаўры» [10].

¹ Сёння страчаны кнігазбор Т. Нарбута характарызуець як «превосходную личную библиотеку, которая включала уникальное собрание исторической литературы». Відавочна, што аматар гісторыі ВКЛ сабраў у сваёй прыватнай бібліятэцы самыя каштоўныя старадрукі і рукапісы. Сам Нарбут у 1846 годзе паказваў лічбу кніг па гісторыі – 527 [9, с. 138].

² У 1844–1847 гадах Я. Тышкевіч з’яўляўся барысаўскім павятовым маршалкам.

³ З кастрычніка 1843 года Я. Тышкевіч быў абраны чальцом Дацкага каралеўскага таварыства аматараў старажытнасцяў.

Мал. 6. Згадка пра падземны ход у легендзе Тапаграфічнага плана Вільні
(пер. з фр. – «уваход у падзямелле, якое перасякае пад зямлёй увесь горад»).

Крыніца: Картаграфічная калекцыя Нацыянальнай бібліятэкі Францыі («Plantopographique de Vilna» (GED-1803))

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Ненадавец, А. Тэадор Нарбут: зачараваны старажытнай Літвой / А. Ненадавец. – Мінск: Харвест, 2014. – 63 с.
2. Ciechanowicz, J. Mysl i czyn / J. Ciechanowicz. – Molodeczno, 2001 – 320 s.
3. Ненадавец, А. М. Крэпасць на Бярэзіне / А. М. Ненадавец. – Мінск: Полымя, 1993. – 71 с.
4. Plantopographique de Vilna [Document cartographique manuscrit] / dessiné par J. Narbouth: [S.l.]: [s.n.], [s.d.] – 45 x 32 cm. // Нацыянальная бібліятэка Францыі. – IFN-8440688 GeD-1803.

5. Киркор, А. Историко-статистические очерки города Вильно / А. Киркор // Wydanie komisji archeologicznej Wileńskiej. – Wilno: J. Zawadski, 1858. – S. 44–60.
6. Narbutt, T. Dzieje narodu litewskiego: [у 9 т] / T. Narbutta. – Wilno: Nakładem i drukiem Antoniego Marcinowskiego. – 1835. – Т. I. – 482 s.
7. Майсяёнак, А. Пошукі спадчыны і нашчадкаў Станіслава Нарбута / А. Майсяёнак // 3 гісторыі краю і лёсаў людзей Воранаўшчыны: матэрыялы навук. гіст.-краязнаўч. канф. (г.п. Радунь, 11 снежня 2004 г.) – Ліда: Воранаўскі раённы выканаўчы камітэт, 2006. – С. 160–163.
8. Litwinowicz-Drożdźiel, M. O starożytnościach litewskich: mitologizacja historii w XIX – wiecznym piśmiennictwie byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego / M. Litwinowicz-Drożdźiel. – Kraków: Universitas, 2008. – 227 s.
9. Березкина, Н. Ю. Библиотеки и распространение научных знаний в Беларуси: XVI–XX вв. / Н. Ю. Березкина. – 2-е изд., испр. и доп. – Минск: Беларус. навука, 2013. – 520 с.
10. Narbutt, T. Pomniki do dziejow Litewskich / T. Narbutt. – Wilno: Druk M. Zymelowicza, 1846. – 96 s.

Дата паступлення: 15.11.2018.

Дзенісенка А. П.

Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Я. Коласа НАН Беларусі, Мінск

Denisenko E.

CSL of NAS of Belarus, Minsk

УДК 017.2(476-25)Тышкевіч+94(476)“18”:930.2:902/904

ДАСЛЕДАВАННІ ЯЎСТАФІЯ ТЫШКЕВІЧА ЯК КРЫНІЦЫ ПА БЕЛАРУСКАЙ ГІСТОРЫІ XIX СТАГОДДЗЯ

STUDIES BY EUSTACHY TYSZKIEWICZ AS SOURCE MATERIAL FOR 19TH CENTURY HISTORY OF BELARUS

У артыкуле разгледжаны экзэмпляры выданняў Яўстафія Тышкевіча па археалогіі Беларусі XIX ст., якія захоўваюцца ў фондах Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Я. Коласа НАН Беларусі. Раскрыты асаблівасці экзэмпляраў, прасочваецца іх бытаванне. Падкрэслена каштоўнасць гэтых крыніц для даследчыкаў як носьбітаў інфармацыі па гісторыі Беларусі XIX ст.

Ключавыя словы: Яўстафій Тышкевіч; уласная бібліятэка; XIX стагоддзе; выданні па археалогіі; ЦНБ НАН Беларусі.

The article reviews the 19th century exemplars of the Eustachy Tyszkiewicz studies on the archeology of Belarus, which are housed in the department of rare books and manuscripts of the State Institution Yakub Kolas Central Science Library of the National Academy of Sciences of Belarus. Distinguishing characteristics and the usage history of the exemplars are provided. Their value as the source material for studying the 19th century history of Belarus is emphasized.

Keywords: Eustachy Tyszkiewicz; private library; 19th century; archeology studie; CSL of NAS of Belarus.

У фондах Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Я. Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі (далей – ЦНБ НАН Беларусі) захоўваецца спадчына беларускага гісторыка, этнографа, краязнаўцы, аднаго з заснавальнікаў беларускай навуковай археалогіі Яўстафія Піевіча Тышкевіча (18.04.1814–08.09.1873).

Пра шляхецкі род Тышкевічаў (з 1528 г.), які даў беларускай зямлі шмат таленавітых людзей, можна даведацца ў кнізе «Tyszkiewicziana: Militaria, bibliografia, gusiny, zbioru, rezydencye etc...» [1]. Асобнік з уладальніцкай калекцыі Радзівілаў (Нясвіжская ардынацыя). Кніга належала Станіславу Радзівілу, аб чым гаворыць

экслібрыс, змешчаны на форзацы выдання. Кніга была надрукавана ў Познані (1903 г.) у абмежаванай колькасці асобнікаў – усяго 225 (інфармацыя змешчана на адвароце тытульнага ліста). У аддзеле рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ НАН Беларусі захоўваецца № 177. На вокладцы і тытульным лісце змешчаны герб роду Тышкевічаў. Пра Яўстафія Тышкевіча ў выданні таксама ідзе гаворка, у якой аўтар кнігі Юзаф Тышкевіч, спасылаючыся на IV том «Польскай бібліяграфіі» (1878) К. Эстрэйхера (*Estreicher, K. Bibliografia polska XIX stulecia: lata 1881–1900: t. 1–4 / K. Estreicher. – Т. 4: R – Z. – Krakow: Druk. Uniw. Jagellonskiego, 1916. – 652 s.*), змясціў карот-